

Erdős Ákos* – Eördögh Gábor* – Miskolci Gábor*: Lövészeti képzésfejlesztés hatásának hallgatói értékelése a pénzügyőrök körében

Absztrakt

Jogállami keretek között a legitim fizikai erőszak alkalmazásának jogát az állam a rendészeti szervek útján gyakorolja. A rendészeti szervek tagjai által alkalmazható legitim erőszak a személyi szabadság korlátozásán túl bizonyos esetekben a testi épséghez és az élethez való jogot is érinthető. Ez az oka annak, hogy a kényszerítő eszközök jog- és szakszerű alkalmazására vonatkozó készségek átadását szolgáló képzéseknek mind a nemzetközi, mind pedig a hazai rendészeti képzésben meghatározó szerepe van. Célok: A tanulmányban bemutatott kutatás célja, a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán folyó pénzügyőri lövészeti képzés módszertani és tartalmi átdolgozásának a hallgatói készségekre, tanulási élményeire gyakorolt hatásvizsgálata volt. Kutatási módszerek: 2023-ban kérdőíves kutatást végeztünk az NKE RTK pénzügyőri tisztjelöltjei körében (N=157). A kényelmi mintavétel eredményeként létrejött minta nagysága 100 fő, amely 63,7%-os válaszadási hajlandóságot jelent. A vizsgálati minta 64,0%-a férfi. A résztvevők átlagéletkora 20,94 év (SD=1,31, 95% CI: 20,67–21,20). Eredmények: Az eredmények azt jelzik, hogy az elmúlt időszakban bevezetett képzési koncepcióváltás eredményeként a hallgatók a magabiztos fegyverkezelés (magabiztosság), a fegyverhasználattal kapcsolatos félelmek csökkenése (félelemérzet-csökkenés), a biztonságos fegyverkezelés (biztonságérzet) és az unalmat keltő képzési helyzetek csökkenése (unalomcsökkenés) területén egyaránt jelentős fejlődést érzékelnek. A biztonságérzet és a magabiztosság esetében erős kapcsolat mutatható ki ($r=0,825$; $p<0,001$). A félelemérzet-csökkenés, a magabiztosság ($r=0,600$; $p<0,001$) és a biztonságérzet növekedésével ($r=0,682$; $p<0,001$), továbbá az unalomcsökkenéssel ($r=0,516$; $p<0,001$) szintén közepesen erős, szignifikáns korrelációt jelez. Az eredmények azt jelzik, hogy az egyén félelemeinek kezelése nélkül, nem csak a magabiztosság és a biztonságérzet területén lesz bizonytalanabb a hallgató, de nagy valószínűséggel kevésbé fogja érdekesnek is találni képzést.

Kulcsszavak: *képzés, lőkiképzés, rendészeti oktatás, tisztjelölt, pénzügyőr*

Abstract

In a democratic state, the law enforcement agencies has the right to use legitimate physical violence. Legitimate use of force by law enforcement agencies may, in certain cases, affect the right to physical integrity and the right to life, in addition to the right to personal liberty. For this reason, use-of-force training plays a key role in both international and national law enforcement training. Aim: The aim of the research presented in the study was to evaluate the impact of the methodological and content revision of the shooting training for customs at the University of Public Service Faculty of Law Enforcement on the students' skills and learning

* Erdős Ákos Dr., PhD, pénzügyőr őrnagy, osztályvezető, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar, Fejlesztési Osztály, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9805-3511>, erdos.akos@uni-nke.hu

* Eördögh Gábor, pénzügyőr százados, szakoktató, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Vám- és Pénzügyőri Tanszék, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3860-7192>, eordogh.gabor@uni-nke.hu

* Miskolci Gábor, pénzügyőr százados, kiképző, Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Vám- és Pénzügyőri Tanszék, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4138-6640>, miskolci.gabor@uni-nke.hu

experiences. Method: In 2023, a questionnaire survey was carried out among the customs cadets at the NKE RTK (N=157). The sample size resulting from convenience sampling was 100 persons, which means a response rate of 63.7%. 64.0% of the study sample was male. The mean age of participants was 20.94 years (SD=1.31, 95% CI: 20.67-21.20).

Results: The results indicate that as a consequence of the new training concept, students perceive significant improvements in the areas of confident gun handling (self-confidence), reduction of fears related to gun handling (reduction of fear), safe gun handling (safety perception) and reduction of boredom-inducing training situations (reduction of boredom). There is a strong correlation between safety perception and self-confidence ($r=0.825$; $p<0.001$). There is also a moderately strong significant correlation with a decrease in reduction of fear, an increase in self-confidence ($r=0.600$; $p<0.001$) and an increase in safety perception ($r=0.682$; $p<0.001$), and reduction of boredom ($r=0.516$; $p<0.001$). The results indicate that without addressing one's fears, not only will the student be less confident and safe, but they are also likely to find their training less interesting.

Keywords: *training, firearms training, law enforcement education, cadets, customs guard*

Bevezetés

Az erőszak az emberek és az emberi társadalmak természetének része. Az erőszak mindig is meghatározó szerepet játszott az emberek életében (Arendt, 1970). Az államok kialakulását megelőzően a közösség tagjai között felmerülő konfliktusok egyéni módon, szabályozatlan formában az önhatalom gyakorlásával, vagyis a talio elve mentén rendeződtek (Lugosi, 2016). Attól kezdve, hogy az állam felelősséget kezdett vállalni polgárai sorsáért és támogatásukat küldetésnek tekintette, a közösség rendjének és biztonságának fenntartása is állami feladattá vált (Finszter, 2018). Az erőszak azonban – szabályozott formában – továbbra is része maradt az emberek életének. Az államhatalom az erőszak egyes megnyilvánulásait polgárai kezében hagyta (például jogos védelem, házi fegyelmi jog), egyebekben viszont kisajátította magának a fizikai erőszak monopoliumát. A kivételes eseteket leszámítva, ettől kezdve az „állam számít az erőszakhoz való »jog« egyedüli forrásának” (Weber, 1998, 157.). A demokratikusan működő társadalmakban, az erőszak a társadalmi konfliktusok kezelésének természetesen továbbra sem megoldása, de eszköze. Ebben az értelemben teljesen helytálló az a megfogalmazás, miszerint „ha nincs erőszak, állam sincs, van viszont anarchia” (Gyányi, 2007, 39). A legitim fizikai erőszak alkalmazásának jogát az állam a rendészeti szervek útján gyakorolja (Finszter, 2018). A jogállamban működő rendészeti szervek ugyanakkor nem a politikai hatalom erőszakszervei, hanem a közösség számára biztonságot szolgáltatató közigazgatási intézmények (Finszter, 2010), amelyek társadalmi rendeltetésüknek a legitim fizikai erőszak monopoliuma birtokában tesznek eleget. A legitim fizikai erőszak professzionális alkalmazása a törvényekben meghatározott kényszerítő eszközök használatában nyilvánul meg, amely a személyes szabadság mellett a testi épséghez, kivételes esetekben pedig az élethez való jogot is érintheti (Erdős, 2022). Ebből kifolyólag, a kényszerítő eszközök jog- és szakszerű alkalmazására vonatkozó készségek átadását szolgáló képzéseknek mind a nemzetközi (Gallo, Collyer & Gallagher, 2008; Staller & Zaiser, 2015), mind pedig a hazai (Erdős, 2021; Gáspár, 2022; Krauzer, 2019) rendészeti képzésben meghatározó szerepe van.

A rendészeti szervek tagjai által alkalmazható legitim fizikai erőszak legsúlyosabb joghátránnyal fenyegető formája kétségkívül a lőfegyver használatának joga jelenti (Erdős, 2021). A lőfegyverhasználat bizonyos körülmények között ugyanis az intézkedéssel érintett személyek élethez való jogának lényegi tartalmát érinti. Az Alkotmánybíróság korábbi eljárásában

részletesen vizsgálta a rendőrség fegyverhasználati jogosítványait. A bírói testület a rendőrségi törvény ezen rendelkezésével összefüggésben azért nem emelt alkotmányos kifogást, mert indokolása szerint: „A jog [...] bizonyos esetekben eltér az élet elvével, ugyanis nem tekinti jogellenesnek a jogos védelmi helyzetben vagy végszükségben elkövetett emberölést. Az Rtv. indítványokkal támadott rendelkezései – mindenekelőtt a lőfegyver-használati esetek - nem tartoznak ehhez a szabályozási területhez. Más megítélés alá esnek egyrészt azért, mert nem az élet kioltására, legfeljebb annak kockáztatására adnak felhatalmazást, másrészt azért is, mert a rendőr nem magánemberi minőségében jár el, hanem olyan személyként, aki az államot terhelő életvédelmi kötelezettséget teljesíti. [...] A közbiztonság és a belső rend védelmének biztosításához az államnak megfelelő jogosítványokkal és eszközökkel kell felruháznia a rendőrséget. Ezek hiányában ugyanis az Alkotmányban megszabott feladatot nem lehetne teljesíteni. A rendőr az átlagemberhez képest – vállalt hivatásánál fogva – gyakrabban szembesül olyan konfliktushelyzetekkel, amikor a saját vagy társa(i), illetőleg más emberek élete veszélybe kerül. Ebből a helyzetből fakad az a körülmény, hogy miközben a rendőr a közbiztonság és a belső rend védelme során életvédelmi funkciót is ellát, egyúttal a számára biztosított eszközök alkalmazásával az életet kockáztató tevékenységet is kifejt.” (9/2004. (III. 30.) AB határozat). Az állam alapvető feladata ugyanakkor, hogy olyan feltételeket teremtsen, amely megalapozza a rendészeti feladatellátás szakszerűségét, ezzel minimalizálva mind a fegyverhasználatra jogosult rendészeti szerv tagja, mind az intézkedéssel érintett személy vonatkozásában az élet elvesztésének kockázatát. E feltételekhez kapcsolódóan, az állam köteles a szakmai elvárásokat is egyértelműen tükröző jogi környezet megalkotására. Mindezt ráadásul úgy kell kialakítani, hogy a fegyverhasználatra jogosult személy az adott helyzetben képes is legyen követni – akár reflexszerű gyorsasággal – a számára megszabott normát (Finszter, 2018). Másrészt az államnak gondoskodnia kell olyan rendszer kialakításáról, amelyben a technikai ellátottság biztosítása mellett, a fegyverhasználatra jogosultak kiképzése és a jogszabályban foglaltak ismeretének megkövetelése is szavatolt (lásd: 9/2004. (III. 30.) AB határozat).

A rendészeti szervek tagjai számára kötelezően meghatározott lőkiképzés tehát több a rendészeti képzés egyszerű tematikus eleménél. A hatékony lőkiképzés intézményesített kereteinek biztosítása a rendészeti szervek állománya vonatkozásában, az államnak nem pusztán szakmai, de alapvető alkotmányos kötelezettsége.

A klasszikus lövészet képzés főbb jellemzői és annak újszerű megközelítése

A hazai rendészeti gyakorlatban a modern lőkiképzés alapjait az 1990-es évek első felében fektették le (Gáspár & Regényi, 2021; Miskolci, 2023; Pokrócos, 2015, 2016). A modern képzési elvárásokon alapuló korabeli lövészet szakutatisítások már mind a rendőrség, mind a pénzügyőrség tekintetében rendkívül előremutató tartalommal töltötték fel a képzés kereteit (23/1997. (XI. 27.) ORFK utasítás; 75/1998. (IV.21.) VPOP utasítás). A modern lőkiképzés kapcsán kialakított jó gyakorlatok, szakmai megfontolások részben a jelenlegi szabályzó normákban is leképeződnek (44/2018. (VIII. 23.) ORFK utasítás; 2085/2021/VEZ szabályzat). Noha az elmúlt évtizedekben számos technológiai és módszertani újításra sor került e területen, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek képzési gyakorlatában továbbra is jelen vannak bizonyos „klasszikusnak” nevezhető lőkiképzési elemek. Így például, a fegyveres feladatokat ellátó állomány nagyobb része esetén, a szolgálati érdek, a szolgálatszervezési szempontok, illetve a belső normák előírásai legtöbbször csak periodikusan (évente, félévente) teszik lehetővé a lőkiképzési foglalkozások szervezését. Érthető módon ezekben az esetekben alapvető cél a meglévő lőkészségek szinten tartása, kisebb eséllyel azok fejlesztése, új készségek megszerzése.

A szervezési sajátosságokat figyelembe véve a lőkiképzéseken továbbra is a nagy és közepes méretű csoportokban történő, kollektív gyakorlat végrehajtás jellemző. Klasszikus lőkiképzési elem a biztonsági szabályok érvényre jutásának paternalista jellege. „A hagyományos lőkiképzésben és lövészsportokban a biztonságos fegyverkezelés paradox módon nincs jelen

rendszerszinten, nem képez központi gondolatot. A biztonságot ad hoc jellegű, tiltásokon alapuló parancsok révén érik el [...]” – jegyzi meg ezzel összefüggésben Gáspár és Regényi (2021, 125.). Az alkalmanként egy főre jutó képzési célú lőszer száma a klasszikus képzési keretek között meglehetősen magas, ugyanakkor ezek felhasználására jellemzően a lövész helyváltogatása nélkül (statikusan), valamint a célok frontális, egyirányú elhelyezésével (egyirányúan) kerül sor.

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán (NKE RTK) a rendészeti intézkedések, valamint a kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos elméleti ismeretek és gyakorlati készségek átadása az intézkedéstaktika tantárgy keretében történik (Gáspár, 2022). A szolgálati lőfegyverek jog- és szakszerű alkalmazására a rendészeti alapfelkészítés intenzív szakaszában – vagyis a képzés első öt-hat hetében – önálló Lőkiképzés tantárgy keretében kerül sor. Az ezt követő egyetemi félévekben a lőkiképzés gyakorlata az Intézkedéstaktika 1-7. tantárgyakban, integrált módon jelenik meg (Gáspár, 2022). A rendészeti alapfelkészítés intenzív szakaszában a katonai kiképzéshez hasonlóan, szigorúan szabályozott, hierarchikus, zárt rendben zajlik a képzés (Erdős, 2019). Az egyetemi képzés első időszakában a felkészítés kifejezetten gyakorlatorientált. Az alapfelkészítés intenzív szakaszában teljesítendő Lőkiképzés tárgy esetében a tantárgyi programban előírt óraszám 52 óra, amelynek túlnyomó része (>70%) gyakorlat. A felkészítés e részére jellemző továbbá, hogy képzési programban a hivatásrendek mentén nincs érdemi differenciálás. A rendőri, pénzügyőri, valamint a büntetés-végrehajtási és katasztrófavédelmi szakirányok hallgatóinak gyakorlati felkészítése alapvetően azonos tematikára épül ebben az időszakban. Az alapfelkészítés ideje alatt a rendészeti felsőoktatáshoz újonnan csatlakozó hallgatók lövészeti képzése – beleértve a pénzügyőr tisztjelölt állományt is – a klasszikus lőkiképzés sajátosságai jellemzik. Az alapfelkészítés tematikája és a hallgatói létszám nagysága nem is ad lehetőséget más jellegű módszertan alkalmazására ebben az időszakban.

Az egyetemi tanulmányok második félévétől előírt Intézkedéstaktika tantárgy esetében a lövészeti felkészítés a kurzusok tematikájába illesztve jelenik meg. A tanulócsoporthoz számára meghatározott kötelező óraszám az Intézkedéstaktika 1-7. tantárgyak esetében 28, illetve az utolsó félévben 10 tanórát tesz ki. A korábbi években a tanulócsoporthoz száma és mérete, az oktatói humán erőforrás hiánya és a kiképzési eszközkészletek (pl. lőszer, kiegészítő eszközök) korlátozott elérhetősége okán a pénzügyőr tisztjelölt állomány lövészeti felkészítésére az egyetemi képzés teljes időszakában (8 félév) a klasszikus lőkiképzés módszertana volt a jellemző. 2022-ben ugyanakkor az NKE RTK pénzügyőr tisztjelöltjeinek intézkedéstaktikai képzésében olyan módszertani és oktatásszervezési megújulásra került sor, amelyektől – összhangban az egyetem képzésfejlesztési stratégiájának célkitűzéseivel (NKE, 2020) – a kulcsképeségek, a határozottság, a felelősségérzet, a döntésképeség és az önbizalom fejlődését és a tanulás (felkészülés) élményszerűségének fokozását vártuk a lőfegyverek kezelése területén is. Az új lőkiképzési koncepció a klasszikus lövészeti képzés előnyeit integrálva, de attól számos ponton jelentősen eltérő módon biztosítja a pénzügyőr tisztjelöltek fegyverkezelési készségeinek megszerzését (1. táblázat). 2022-től tehát a pénzügyőr tisztjelöltek lőkiképzése a rendészeti alapfelkészítés idején a klasszikus, a második félévtől azonban már az új lőkiképzési koncepció elveit követve történik. A hallgatók ezáltal mind a két felkészítési módszertannal kapcsolatosan tapasztalatokat szereznek.

1. táblázat: A klasszikus és az új lökiképzési koncepció összehasonlítása a főbb szempontok alapján

klasszikus lökiképzés	összehasonlítási szempontok	új lökiképzési koncepció
közepes és nagy csoport	képzésben résztvevő állomány mérete	kis és közepes csoport
kollektív végrehajtás	végrehajtás módja az egyidejű végrehajtók száma szerint	egyéni végrehajtás
központi	szárazgyakorlás szerepe	kiegészítő
magas	egy főre jutó lövésszám	alacsony
paternalista	biztonsági szabályok érvényesülése	integratív
statikus	végrehajtás módja a lövész helyváltoztatása szerint	statikus és dinamikus
egyirányú	végrehajtás módja a célok és a lövész elhelyezkedése szerint	többirányú
szinten tartás	képzés célja	egymásra épülő

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

Módszertan

Célkitűzések

A tanulmányban bemutatott kutatás célja, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán folyó pénzügyőri lövészeti képzés módszertani és tartalmi átdolgozásának a hallgatói készségekre, tanulási élményeire gyakorolt hatásvizsgálata volt. A szakirodalom szerint egy képzési program hatása négy területen keresztül mérhető fel: reakció, tanulás, viselkedésváltozás, eredményesség (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006). Az első szinten a résztvevők (hallgatók) képzéssel, képzési programmal kapcsolatos véleménymérése zajlik. Ebben az esetben a vizsgálat tárgya nem más, mint a képzéssel, annak hasznosíthatóságával kapcsolatos szubjektív percepciók összessége. A jelen dolgozatban bemutatott kutatás célja szintén a hallgatók képzéssel kapcsolatos percepcióinak feltárása volt. A vizsgálat arra keresi a választ, hogy az új képzési rendszer eredményeként a hallgatók milyen mértékű fejlődést érzékelnek magukon a magabiztos fegyverkezelés (magabiztosság), a fegyverhasználatkal kapcsolatos félelmek csökkenése (félelemérzet-csökkenés), a biztonságos fegyverkezelés (biztonságérzet) és az unalmat keltő képzési helyzetek csökkenése (unalomcsökkenés) területén.

Vizsgálati minta

2023-ban kérdőíves kutatást végeztünk az NKE RTK pénzügyőri tisztjelöltjei körében. A kutatás a 2023. március 01-jén pénzügyi nyomozó, illetve vám- és pénzügyőri szakirányokon aktív tanulmányi státusszal rendelkező hallgatók között zajlott (N=157). Az adatfelvétel címlistas megkeresés módszerével történt, 2023. március és április hónapjaiban. A vizsgált

populáció 63,7%-a adott értékelhető válaszokat. A kutatásban kényelmi mintavételi eljárást alkalmaztunk. Az így kialakult vizsgálati minta nagysága 100 fő.

A vizsgálati minta 64,0%-a férfi, 36,0%-a nő. A válaszadók 54,0%-a az adó- és pénzügyi nyomozó, 46,0%-a vám- és pénzügyőri szakirányon folytatja tanulmányait. A résztvevők átlagéletkora 20,94 év (SD=1,31, 95% CI: 20,67–21,20). A válaszadók mindössze 25,0%-a vesz részt rendszeresen vagy alkalmanként szabadidejében az intézkedéstaktikához szorosan kapcsolódó foglalkozáson, a kötelező kurzusok mellett. A szabadidőben végzett intézkedéstaktikai képzés esetében sem a nemek ($\chi^2(1)=2,08$; $p=0,148$; $\varphi=0,14$), sem a szakirányok ($\chi^2(1)=2,63$; $p=0,104$; $\varphi=0,16$), sem az évfolyamok ($\chi^2(3)=3,70$; $p=0,295$; $\varphi=0,19$) és évfolyamcsoportok ($\chi^2(1)=0,63$; $p=0,429$; $\varphi=0,08$) mentén nincs szignifikáns különbség. A minta leíró jellemzőit a 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat: A minta leíró jellemzői, %(n)

		% (n)
Neme	férfi	64,0 (64)
	nő	36,0 (36)
Életkor		20,94 év (SD=1,31, 95% CI: 20,67–21,20)
Szakirány	adó- és pénzügyi nyomozó	54,0 (54)
	vám- és pénzügyőri	46,0 (46)
Szabadidőben szerzett többletképzettség	többletképzettség	25,0 (25)
	nincs többletképzettség	75,0 (75)
Évfolyam	első	26,0 (26)
	második	37,0 (37)
	harmadik	22,0 (22)
	negyedik	15,0 (15)
Évfolyamcsoport	első évfolyam	26,0 (26)
	felsőbb évfolyam	74,0 (74)

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

Adatfelvételi battéria leírása

A kutatás során használt online kérdőív három fő területet ölelt fel: (1) szociodemográfiai (nem, életkor) és képzési adatok (szakirány, évfolyam, intézkedéstaktikai előképzettség), (2) az intézkedéstaktikai ismeretek gyakorlatközpontúságára és szakmai jelentőségének szubjektív értékelésére vonatkozó kérdések, valamint (3) az új képzési tematikának a lőkészséggel összefüggő egyéni tulajdonságokra, tanulási élményekre (magabiztosság, félelemérzet-csökkenés, biztonságérzet, unalomcsökkenés) gyakorolt hatásával kapcsolatos percepciókat mérő kérdések.

Az intézkedéstaktikai képzés során szerzett ismeretek jellegéhez, valamint szakmai jelentőségéhez kapcsolódóan azt mértük, hogy a hallgatók megítélése szerint a képzés tartalma mennyiben tekinthető pusztán praktikumnak (gyakorlatközpontúság), szakmai jelentőségét

tekintve pedig mennyiben nélkülözhetetlen a napi pénzügyőri szolgálat során (szakmai relevancia). Az intézkedéstaktikai ismeretek jellegének és szakmai jelentőségének, valamint az új képzési rendszer eredményességének mérését szolgáló tételeknél ötfokozatú Likert-skálát alkalmaztunk, amelyben az egyes (1) az „egyáltalán nem ért egyet”, az ötös (5) pedig a „teljes mértékben egyetért” válaszokat jelölik.

A kutatás során a minőségi változók mentén Khí-négyzet próbát (χ^2) és Cramer-féle együttthatót (V) számoltunk. A metrikus változók esetén kétmintás t-próbát (t), Fischer-féle F-próbát (F) és Cohen-féle hatásméretmutatót (d), továbbá Pearson-féle korrelációs együttthatót (r) alkalmaztunk. A szignifikanciát a p-érték alapján, 5%-os, illetve 1%-os szignifikanciaszintet alkalmazva értékeltük.

Eredmények

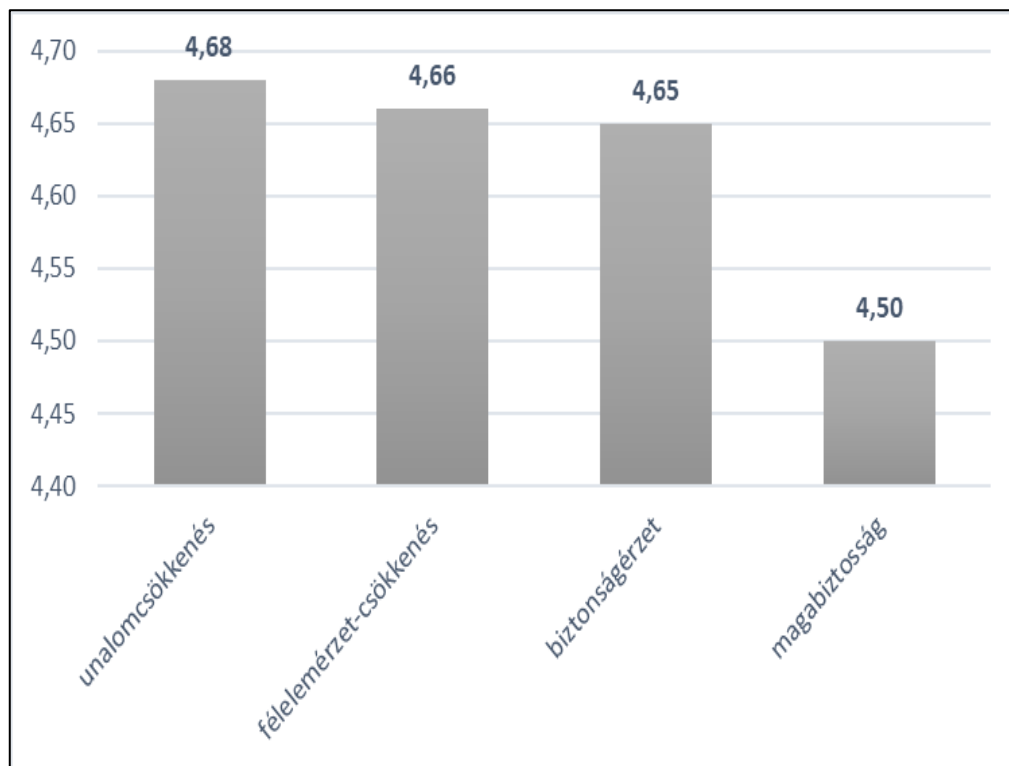
Az intézkedéstaktikai ismeretek szakmai jelentőségének megítélésére vonatkozó összesített eredmények alapján egyértelműen megállapítható, hogy a tisztjelöltek az intézkedéstaktikai ismereteket általában nélkülözhetetlen tartják a szolgálatellátáshoz. Az intézkedéstaktikai ismeretek szakmai jelentőségének szubjektív értékelését mérő kérdéseknél 4,27 volt az átlagérték (SD=0,85; 95% CI: 4,10–4,44) a teljes mintában. A kurzus során átadott ismeretek, készségek szakmai jelentőségét illetően a nők és a férfiak átlagértékei között nincs szignifikáns különbség ($M_{nő}=4,43$; SD=0,69; 95% CI: 4,19–4,66; $M_{férfi}=4,18$; SD=0,92; 95% CI: 3,95–4,41; $t(90)=-1,48$, $p>0,05$). Ebben a tekintetben a szakirányok mentén sincsenek számottevő különbségek. A vám- és pénzügyőri ($M_{VP}=4,36$; SD=0,68; 95% CI: 4,16–4,57), illetve az adó- és pénzügyi nyomozó szakirányon ($M_{ADNY}=4,19$; SD=0,97; 95% CI: 3,92–4,46) tanuló tisztjelöltek is hasonló mértékben tulajdonítanak szakmai jelentőséget a képzésnek ($t(95)=1,05$, $p>0,05$). Ezzel ellentétben ugyanakkor a többletképzettség, valamint az évfolyamcsoportok mentén jelentős különbségek mutatkoznak az intézkedéstaktika szakmai relevanciájának megítélése kapcsán. E szerint a többletképzettséggel rendelkező tisztjelöltek ($M=4,54$; SD=0,47; 95% CI: 4,34–4,73) jelentősebbnek értékelik az intézkedéstaktikai készségek szakmai szerepét azokhoz viszonyítva, akik csak a kötelező kurzusokon találkoznak a képzés ezen területével ($M=4,18$; SD=0,93; 95% CI: 3,97–4,40; $t(81)=2,45$, $p=0,016$). Hasonló, számottevő különbséget találunk az első és a felsőbb évfolyamra járó hallgatók összehasonlításakor is ($M_{első}=4,66$; SD=0,52; 95% CI: 4,45–4,88; $M_{felsőbb}=4,13$; SD=0,90; 95% CI: 3,92–4,34; $t(72)=3,46$, $p<0,001$).

Az intézkedéstaktika gyakorlatközpontúságának megítélésével kapcsolatosan adott válaszok átlagértéke alapján ($M=3,15$; SD=0,97; 95% CI: 2,96–3,34) arra következtethetünk, hogy a hallgatók általában úgy vélik, az intézkedéstaktika nem pusztán praktikum. A hallgatók percepciója szerint az intézkedéstaktika a gyakorlati fogások és az elméleti ismeretek együttes alkalmazásán alapszik. Az intézkedéstaktikai ismeretek gyakorlatorientáltságának szubjektív értékelésénél a nemek ($t(98)=0,76$, $p>0,05$), a szakirányok ($t(98)=-0,74$, $p>0,05$), a szabadidőben szerzett többletképzettség ($t(98)=0,38$, $p>0,05$) és az évfolyamcsoportok ($t(59)=0,80$, $p>0,05$) mentén sem igazolódott szignifikáns mintázódás.

Az új képzési koncepció hatékonyságát a löfegyverkezeléssel kapcsolatos készségek egyéni fejlődésének, illetve a tanulmányi élmény változásának szubjektív megítélésén keresztül mértük négy tartományban: magabiztos fegyverkezelés (magabiztosság), fegyverhasználattal kapcsolatos félelmek csökkenése (félelemérzet-csökkenés), biztonságos fegyverkezelés (biztonságérzet) és az unalmat keltő képzési helyzetek csökkenése (unalomcsökkenés). Az eredmények azt jelzik, hogy az elmúlt időszakban bevezetett képzési koncepcióváltás eredményeként a hallgatók, bár eltérő mértékben, de mind a négy vizsgált területen jelentős fejlődést észleltek (1. ábra). A legjelentősebb változás az unalomcsökkenés ($M_{UN}=4,68$; SD=0,80; 95% CI: 4,52–4,83) esetében mutatkozik, amely azt jelzi, hogy az éles lögyakorlatok a jelenlegi formában nagyobb hallgatói élményt nyújt a fiatalok számára, mint a korábban alkalmazott képzési gyakorlat. A félelemérzet-

csökkenés ($M_{FEL}=4,66$; $SD=0,68$; 95% CI: 4,52–4,79) és a biztonságérzet ($M_{BIZ}=4,65$; $SD=0,80$; 95% CI: 4,51–4,78) területén csaknem azonos mértékű változás figyelhető meg. A hallgatók a legkisebb mértékű fejlődést a fegyverkezeléssel kapcsolatos magabiztosság terén észlelték ($M_{MAG}=4,50$; $SD=0,81$; 95% CI: 4,33–4,66).

1. ábra: Készségfejlődés mértékének szubjektív megítélése a vizsgált területek szerinti bontásban, a válaszok átlagértékeiben kifejezve (M)

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A készségfejlődés mértékének, illetve a tanulási élmény változásának szubjektív észlelését vizsgáltuk a különböző demográfiai és képzési jellemzők mentén is. Ezen eredményekből megállapítható, hogy a mintában az adó- és pénzügyi nyomozó, valamint a vám- és pénzügyőri szakirányon tanuló tisztjelöltek hasonló mértékű fejlődést érzékeltek mind a négy vizsgált területen. A nők és a férfiak egyéni készségfejlődéssel és tanulói élményekkel kapcsolatos szubjektív értékelésében szintén nem tapasztalható szignifikáns különbség. A hallgatók tehát a nemektől és a szakirányoktól függetlenül, azonos vagy közel azonos mértékű fejlődést észleltek a magabiztosság, a biztonságérzet, továbbá az unalom- és a félelemérzet-csökkenés területén egyaránt. Azok a hallgatók, akik szabadidejükben is részt vesznek különböző intézkedéstaktikai képzéseken, edzéseken szintén nem észleltek számottevően nagyobb fejlődést a lőfegyverkezeléssel kapcsolatos készségekben, illetve az élményszerűség tekintetében, azokhoz viszonyítva, akik kizárólag a kötelező kurzusok keretében vesznek részt intézkedéstaktikai képzésben. Az évfolyamcsoportok összehasonlításakor azonban ettől eltérő eredmények rajzolódhatnak ki. Az első évfolyamos hallgatók ugyanis, az új lökiképzési koncepció eredményeként mind az unalomcsökkenés ($t(88)=2,07$, $p<0,05$), mind pedig a magabiztosság növekedése területén ($t(98)=1,99$, $p<0,05$) szignifikánsan nagyobb fejlődést érzékeltek a felsőbb évfolyamon tanuló társaikhoz viszonyítva. Az első évfolyamosok számára tehát az új oktatásmódszertani rendszer számottevően nagyobb élményt nyújt, mint a klasszikus lövészeti kiképzés gyakorlata. Ezzel együtt pedig magabiztosabbnak is érzik magukat a fegyverkezelés során.

Az eredmények összehasonlításához korrelációs mátrixot készítettünk, amelynek eredményei szerint a biztonságérzet és a magabiztosság esetében erős kapcsolat mutatható ki ($r=0,825$; $p<0,001$). A hallgatók saját készségeik fejlődésének szubjektív értékelése alapján tehát, a lökiképzések során a biztonságérzet és a magabiztosság növekedésében jelentős együttjárás mutatkozik. A mintában a félelemérzet-csökkenés a magabiztosság ($r=0,600$; $p<0,001$) és a biztonságérzet növekedésével ($r=0,682$; $p<0,001$), továbbá az unalomcsökkenéssel ($r=0,516$; $p<0,001$) szintén közepesen erős, szignifikáns korrelációt jelez. Mindezekből arra következtethetünk, hogy az új lökiképzési koncepció eredményeként a félelemérzet-csökkenése együtt jár a magabiztosabb és biztonságosabbnak megélt fegyverkezeléssel, továbbá a lögyakorlatok kevésbé jelentenek unalomkeltő helyzeteket a hallgatók számára.

Az intézkedéstaktikai képzés pénzügyőri szolgálatban betöltött szakmai jelentőségével kapcsolatos percepciók alacsony erősségű, de szintén szignifikáns korrelációt jeleznek a löfegyverkezeléssel kapcsolatos készségek egyéni fejlődésének mind a négy mért területével. Ezzel ellentétben ugyanakkor az eredmények azt mutatják, hogy az intézkedéstaktikai képzés gyakorlati jellegével kapcsolatos hallgatói percepciók a lövészeti felkészítés kapcsán tapasztalt készségfejlődésekkel nem mutat együttjárást. A fegyverkezelés kapcsán tehát a magabiztosság és a biztonságérzet növekedése, továbbá az unalom- és a félelemérzet-csökkenése terén tapasztalt fejlődés független attól, hogy a hallgatók miként ítélik meg az intézkedéstaktikai képzés esetében a gyakorlat és elmélet súlypontjait. A különböző változók Pearson-korrelációs mátrixa a 3. táblázatban látható.

3. táblázat: Az intézkedéstaktikai képzés szakmai relevanciájával, gyakorlatközpontúságával és az egyes lökészségek fejlődésével kapcsolatos szubjektív percepciók értékeinek Pearson-korrelációs mátrixa

	szakmai relevancia	gyakorlatközpontúság	magabiztosság	félelemérzet-csökkenés	biztonságérzet	unalomcsökkenés
szakmai relevancia	–	0,276**	0,368**	0,351**	0,398**	0,387**
gyakorlatközpontúság	0,276**	–	0,048	0,117	0,130	0,245*
magabiztosság	0,368**	0,048	–	0,600**	0,825**	0,466**
félelemérzet-csökkenés	0,351**	0,117	0,600**	–	0,682**	0,516**
biztonságérzet	0,398**	0,130	0,825**	0,682**	–	0,445**
unalomcsökkenés	0,387**	0,245*	0,466**	0,516**	0,445**	–

Megjegyzés: * $p<0,05$; ** $p<0,01$; kiemelés: közepes és erős korreláció

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

Megbeszélés

Egy korábbi hazai vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a fiatalokat a biztos állás reménye és a szakmai fejlődés lehetősége mellett leginkább a munka érdekessége vonzza a közigazgatási, illetve a rendészeti pályára (Magasvári & Szakács, 2018). Kétség sem férhet hozzá, hogy a különböző kényszerítő eszközök használatának lehetősége az egyik legkézzelfoghatóbb és legérdekesebb megnyilvánulása a rendészeti munkának, hiszen az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazása a rendészeti jogalkalmazás legerősebb formái (Balla, 2015). Az egyenruha és a fegyver ezzel együtt a gyerekkori élményekben megjelenő szerepek egy részének meghatározó külső identitásjelei is, és az ezekhez való vonzódás az egyenruhás hivatások esetében a pályamotivációs tényezők egy meghatározó eleme (Kanyó, 2002). Oláh (2016) a

rendőri hivatást választó fiatalok pályaválasztási motivációit vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy legfőképp a szakma presztízse (a szerv és a hivatás pozitív társadalmi megítélése) és a pálya iránti érdeklődés az („vagány szakmának tartom”, „gyermekkoromban elhatároztam, hogy rendőr leszek”) az, ami a legerősebb pályamotivációt jelenti. A rendészeti hivatás gyakorlatáról alkotott kép a pályaválasztás lényegi motívuma, amelynek meghatározó szerepe lehet a képzéssel szemben támasztott hallgatói elvárások kapcsán is, függetlenül a szakmai tapasztalatok meglététől. Ezt látszanak megerősíteni a jelenlegi vizsgálat azon eredményei is, amely szerint az első éves hallgatók szignifikánsan nagyobb szakmai jelentőséget tulajdonítanak az intézkedéstaktikai képzés során megszerezhető ismereteknek, mint a felsőbb évesek, noha ez előbbiek még egyáltalán nem rendelkeznek szakmai gyakorlati tapasztalattal. Feltételezhető, hogy az első évfolyamosoknak a rendészeti hivatás gyakorlatáról alkotott képében az intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazása sokkal markánsabb (esetleg túlzó) szerepet kap, hiszen azoknak a napi gyakorlatban betöltött szerepéről semmilyen empirikus tapasztalatuk nincs. Ezek az eredmények egybevágóak azokkal a korábbi – más szakmák kapcsán tett – megállapításokkal, amelyek szerint a hallgatókat kezdetben idealisztikus elképzelések jellemzik az általuk választott hivatásról, amely a képzés ideje alatt átalakul, és egyre realisabbá válik (Miers, Rickaby & Pollard, 2007).

Az elmúlt évek kutatási eredményei egybehangzóan arra mutatnak, hogy napjainkban a rendészeti pályát választó fiatalok merőben új elvárásokkal érkeznek a rendészeti képzésbe (Erdős, Magasvári & Szabó, 2019; Erdős et al., 2020; Kovács, 2020). Az általános tapasztalat, hogy a jelenkor felsőoktatási hallgatóinak alapvető elvárásai között az élményközpontúság kitüntetett helyet foglal el (Malatyinszki, 2020). Mindez a lövészeti képzéssel összefüggésben a most bemutatott vizsgálat eredményeiben is visszatükröződik. Az új képzési koncepció eredményeként ugyanis az unalomcsökkenés területén észlelték a hallgatók a legnagyobb mértékű kedvező változást. A képzés módszertani és tartalmi átdolgozása tehát nem pusztán a szakmai, de a hallgatók élményközpontú oktatással kapcsolatos elvárásait is képes lehet kielégíteni, aminek a hallgatók motiválása szempontjából rendkívüli jelentősége van.

A mostani eredmények alapján megállapítható, hogy a képzés átalakítása a hallgatók magabiztosságának, biztonságérzetének növekedéséhez, illetve a félelemérzet-csökkenéséhez is hozzájárult. Ez előbbiek között nagyon erős, szignifikáns összefüggés mutatkozott. A biztonságérzet és a magabiztosság közötti együttjárás tehát jelentősnek mondható. Ennek hátterében feltételezhetően az áll, hogy a lögyakorlatok gyakoriságának növelésével, a képzés tartalmának újra gondolásával, illetve a biztonsági szabályok integrálásával a hallgatók nagyobb biztonságban érzik magukat és magabiztosabbá is válnak a gyakorló feladatok végrehajtása során. Más jellegű – egészségügyi dolgozóknak szóló önvédelmi – képzésekkel kapcsolatban korábban már szintén kimutatták, hogy a tréning során megszerzett ismeretek, készségek birtokában szignifikánsan nő a magabiztosság és a biztonságérzet is (Lamont et al., 2012). A mostani adatok arra is rámutatnak, hogy a képzésfejlesztés eredményeként csökkenő félelemérzet a magabiztosság és a biztonságérzet növekedésével, valamint az unalomcsökkenéssel egyaránt korrelál. A képzés módszertani és tartalmi átalakítása révén a lőfegyverek használatával kapcsolatos félelmek csökkenése tehát amellett, hogy a hallgatók magabiztosabb és biztonságosabb fegyverkezelésével jár együtt, egyúttal élvezetesebbé is teszi a képzést a fiatalok számára. Mindebből egyértelműen következik az a módszertani követelmény, miszerint a lövészeti tréningek során a képzésben résztvevők fegyverhasználattal kapcsolatos félelmeinek kezelése nem hanyagolható el. Az egyén félelmeinek feloldása nélkül bármennyire is legyen szakmai szempontból kreatív, újszerű egy adott feladat, az érintett nagy valószínűséggel kevésbé fogja azt izgalmasnak, érdekesnek találni. Mindez a hallgatói motivációt, végeredményben pedig a képzés hatékonyságát ássa alá.

Irodalomjegyzék

- [1.] Arendt, H. (1970). *On Violence*. Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- [2.] Balla Z. (2015). *A rendészet*. Rejtjel Kiadó.
- [3.] Erdős Á. (2019). A rendészeti tisztté válás első nehézségei. *Új Pedagógiai Szemle*, 69(1-2), 76-99.
- [4.] Erdős Á. (2021). Pénzügyőri szolgálati ismeretek 2.0. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata.
- [5.] Erdős Á. (2022). *A pénzügyi rendészet intézkedési joga*. Ludovika Kiadó.
- [6.] Erdős Á., Magasvári A., & Szabó A. (2019). Új generáció a rendészeti felsőoktatásban. In Gaál Gy., & Hautzinger Z. (Szerk.), *Gondolatok a rendészettudományról*. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából. (pp. 89-102.). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- [7.] Erdős Á., Magasvári A., Molnár K., Pócsi A., Szabó A., & Vas A. (2020a). NAV Café: A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának utánpótlása, felkészítésük gyakorlati kérdései. *Magyar Rendészet*, 20(1), 149-177. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.10>
- [8.] Finszter G. (2010). Erőszakszervezet vagy biztonságot szolgáltató hatóság. Tanulmány a rendőrségről. In Virág Gy. (Szerk.), *Kriminológiai Tanulmányok 47* (pp. 177–180). Országos Kriminológiai Intézet.
- [9.] Finszter G. (2018). *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó
- [10.] Gallo, F. J., Collyer, C. E., & Gallagher, P. L. (2008). Prevalence of force by police in rhode island jurisdictions: implications for use-of-force training and reporting. *Criminal Justice Review*, 33(4), 480-501. <https://doi.org/10.1177/0734016808320322>
- [11.] Gáspár M. (2022). Az intézkedéstaktika tantárgy online oktatásának tapasztalatairól. *Belügyi Szemle*, 70(6), 1229-1256. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.6.6>
- [12.] Gáspár M., & Regényi K. (2021). A hagyományos és modern lökiképzés, illetve a velük szoros kölcsönhatásban álló lövészportok összehasonlítása. *Belügyi Szemle*, 69(2. klsz.), 120-137. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.7>
- [13.] Gyányi G. (2007). A látható és a láthatatlan erőszak. *Pannonbalmi Szemle*, 15(1), 39-48.
- [14.] Kanyó L. (2002). A honvédtiszt pályát választó, katonai vezető szakos hallgatók rekrutációja. Doktori disszertáció, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/11938>
- [15.] Kirkpatrick, D., & Kirkpatrick, J. (2006). *Evaluating Training Programs: The Four Levels*. Berrett-Koehler Publishers.
- [16.] Kovács G. (2020). A Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar alapképzés intenzív szakaszának teljesítésével kapcsolatos hallgatói vélemények összegző vizsgálata 2012-2019 között. *Magyar Rendészet* 20(3), 163-178. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.10>
- [17.] Krauzer E. (2019). Az intézkedéstaktika mint oktatásmódszertan, a korszerű és gyakorlatorientált képzés alapja. *Belügyi Szemle*, 67(7-8), 79-115. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.5>
- [18.] Lamont, S., Brunero, S., Bailey, A., & Woods, K. (2012). Breakaway technique training as a means of increasing confidence in managing aggression in neuroscience nursing. *Australian Health Review*, 36(3), 313-319. <https://doi.org/10.1071/ah11001>

- [19.] Lugosi J. (2016). A polgári per kialakulásának társadalmi gyökerei. *Jogi Tanulmányok*, 2016/1., 207-217. <http://hdl.handle.net/10831/35779>
- [20.] Magasvári A., & Szakács É. (2018). Entrants at the gate of public service, or how do public service organizations see young people's career choice motivations. In Czene-Polgár V., & Zsámbokiné Ficskovszky Á. (Szerk.), *Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment* (pp. 187-204). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat.
- [21.] Malatyinszki Sz. (2020). Az új generáció, mint erőforrás. *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok*, (1), 90-101. <https://doi.org/10.33565/MKSV.2020.01.07>
- [22.] Miers, M. E., Rickaby, C. E., & Pollard, K. C. (2007). Career choices in health care: is nursing a special case? A content analysis of survey data. *International Journal Nursing Study*, 44(7), 1196-209. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2006.04.010>
- [23.] Miskolci G. (2023). A lövőkészítés szerepe és hatékonysága a pénzügyőrök jogszerű intézkedéseikhez szükséges intézkedéstaktikai képzése során. Szakdolgozat, Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar.
- [24.] NKE (2020). Intézményfejlesztési Stratégia. Nemzeti Közszerzői Egyetem. <https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/intezmenyfejlesztesi-terv-2020-2025.pdf>
- [25.] Oláh K. (2016). A rendőri pálya iránti motiváció. In Láczy M., & Bocsi V. (Szerk.), *Multikulturális Műhely 4.* (pp. 150-157). Kolonel D Kft. – Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar – Esélyteremtő és Tehetséggyógyító Multikulturális Műhely.
- [26.] Pokrócos Gy. (2015). Elvárások a rendőri intézkedésekkel szemben. *Magyar Rendészet*, 15(6), 73-88.
- [27.] Pokrócos Gy. (2016). A rendőri intézkedésekkel szemben támasztott alapvető követelmények. In Németh K. (Szerk.), *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia konferencia kötet.* (pp. 158-165). Pannon Egyetem.
- [28.] Staller, M. S. & Zaiser, B. (2015). Developing problem solvers: New Perspectives on pedagogical practices in police use of force training. *Journal of Law Enforcement*, 4(3), 1-15.
- [29.] Weber, Max (1998). *Tanulmányok*. Osiris Kiadó

Jogi normák

- [1.] 23/1997. (XI. 27.) ORFK utasítás, a Magyar Köztársaság Rendőrsége Lövészeti Szakutasítása
- [2.] 75/1998. (IV.21.) VPOP utasítás, Lövészeti utasítás
- [3.] 44/2018. (VIII. 23.) ORFK utasítás, a Lövészeti Szabályzatról
- [4.] a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezetője által kiadott 2085/2021/VEZ szabályzat, a lövőkészítésről és a lövészetéről